

Brussel, 17 oktober 2023
(OR. en)

14285/23

CLIMA 483
ENV 1139
ONU 80
DEVGEN 182
ECOFIN 1054
ENER 551
FORETS 155
MAR 126
AVIATION 192

RESULTAAT BESPREKINGEN

van: het secretariaat-generaal van de Raad

aan: de delegaties

nr. vorig doc.: 13842/23

Betreft: Voorbereidingen voor de 28e Conferentie van de Partijen (COP28) bij het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) (Dubai, 30 november – 12 december 2023)
– Conclusies van de Raad

Voor de delegaties gaan in de bijlage de conclusies van de Raad over bovengenoemd onderwerp, die de Raad tijdens zijn 3973e zitting van 16 oktober 2023 heeft goedgekeurd.

Vorbereidingen voor de 28e Conferentie van de Partijen (COP28) bij het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC)

(Dubai, 30 november – 12 december 2023)

– Conclusies van de Raad –

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE

URGENTIE VAN KLIMAATACTIE

1. SPREEKT ZIJN DIEPE BEZORGDHEID UIT over de waargenomen gevolgen van de klimaatverandering, waaronder droogte, overstromingen, bosbranden en hittegolven, die overal ter wereld blijven toenemen, met steeds meer recordbrekende gevallen van extreme weersomstandigheden en die, in de context van de recordniveaus van de broeikasgasemissies, van invloed zijn op gemeenschappen op elk continent. ERKENT voorts met bezorgdheid de toenemende gevolgen ervan in zeer kwetsbare gebieden, zoals onder meer kust-, berg- en poolgebieden. BENADRUKT in dit verband dat de wereldwijde respons om de klimaatnoodtoestand aan te pakken dringend moet worden opgevoerd, dat de wereldwijde broeikasgasemissies door alle landen aanzienlijk sneller moeten worden teruggedrongen, en dat adaptatiemaatregelen en duurzame ontwikkeling de enige manier zijn om de klimaatverandering aan te pakken en te zorgen voor een betere levensstandaard en meer welvaart voor mensen over de hele wereld, en tegelijkertijd de natuur en de ecosystemen te beschermen.
2. IS INGENOMEN MET de aanneming van het samenvattend verslag van het 6e evaluatierapport van de Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering (IPCC), HERHAALT zijn grote waardering voor het werk dat de IPCC in het kader van haar 6e evaluatiecyclus heeft verricht en ONDERSTREEPT de beleidsrelevantie van haar beoordelingen bij het vinden van mogelijke oplossingen.

3. HERINNERT met bezorgdheid AAN de belangrijkste bevindingen van dit samenvattend verslag, onder meer dat i) de omvang van de veranderingen in het klimaatsysteem als gevolg van antropogene emissies nog niet eerder gezien is in de geschiedenis van de mensheid, ii) de door de mens veroorzaakte klimaatverandering overal ter wereld tot een toename van de frequentie, omvang, het ruimtelijk bereik en de duur van extreme weersomstandigheden leidt, iii) er ondanks de vooruitgang op het gebied van adaptatieplanning en -uitvoering nog altijd adaptatiekloven en -beperkingen zijn, en dat iv) de nationaal bepaalde bijdragen (NDC's) samen momenteel nog lang niet genoeg zijn om het doel van een temperatuurstijging van maximaal 1,5 °C binnen bereik te houden in de 21^e eeuw, waarbij wordt benadrukt dat er al haalbare, doeltreffende en goedkope adaptatie- en mitigatiemogelijkheden beschikbaar zijn.
4. NEEMT met grote bezorgdheid NOTA VAN de bevindingen van het meest recente "Global Annual to Decadal Climate Update Report" van de Wereld Meteorologische Organisatie, waaruit blijkt dat de temperaturen op aarde de komende vijf jaar waarschijnlijk een recordniveau zullen bereiken, waarbij er naar schatting 66 % kans is dat de jaarlijkse gemiddelde temperatuur vlak boven het aardoppervlak tussen 2023 en 2027 gedurende ten minste één jaar meer dan 1,5 °C boven het pre-industriële niveau zal liggen.
5. ONDERSTREEPT dat klimaatverandering deel uitmaakt van een elkaar versterkende drievoudige planetaire crisis, met inbegrip van biodiversiteitsverlies en milieuvervuiling. DRINGT AAN op oplossingen die het potentieel hebben om verschillende crises tegelijkertijd aan te pakken, waaronder op de natuur gebaseerde oplossingen.
6. ROEPT in dit verband DRINGEND OP tot meer mondiale maatregelen en ambitie in dit kritieke decennium, in overeenstemming met de IPCC-rapporten: voor de beperking van de opwarming van de aarde tot ongeveer 1,5 °C moeten de mondiale broeikasgasemissies uiterlijk vóór 2025 hun piek bereiken en uiterlijk in 2030 met 43 % en uiterlijk in 2035 met 60 % zijn verminderd ten opzichte van 2019.

7. HERHAALT in de krachtigste bewoordingen zijn veroordeling van de aanvalsoorlog van Rusland tegen Oekraïne, die niet alleen een grove schending vormt van het internationaal recht en leidt tot massaal verlies van mensenlevens en schadelijke gevolgen voor de gezondheid, ook voor burgers, maar ook tot onmiddellijke schade aan de natuur en milieudegradatie op lange termijn, alsook risico's met zich meebrengt voor de nucleaire veiligheid en ervoor zorgt dat de hoognodige maatregelen tegen klimaatverandering vertraging oplopen. BENADRUKT dat deze oorlog ernstige negatieve secundaire gevolgen heeft voor de energie- en voedselzekerheid, met name in het Globale Zuiden, en ook de mondiale veiligheid en stabiliteit ondermijnt, en dat deze kwesties dringend en besluitvaardig door de internationale gemeenschap moeten worden aangepakt.

MEER ACTIE, AMBITIE, KANSEN EN STEUN

8. HERHAALT, in de aanloop naar de COP28, dat internationale betrokkenheid door middel van een sterk op regels gebaseerd multilateralisme van cruciaal belang is voor een succesvolle aanpak van het mondiale probleem van klimaatverandering.
9. WIJST OP de kansen die klimaatactie biedt, niet alleen ten behoeve van de planeet en de wereldeconomie, waaronder op het gebied van investerings- en financieringsmogelijkheden, concurrentievermogen, innovatie, banencreatie en economische groei, maar ook voor de mensen, op het vlak van een betere levensstandaard, gezondheid, fatsoenlijke banen, duurzame voedselsystemen en betaalbare energieprijzen.

10. ONDERKENT dat de partijen bij hun optreden om klimaatverandering tegen te gaan hun respectieve verplichtingen betreffende mensenrechten, het recht op gezondheid, het recht op een schoon, gezond en duurzaam milieu, de rechten van inheemse volken, zoals uiteengezet in de VN-Verklaring over de rechten van inheemse volken, lokale gemeenschappen, migranten, kinderen en jongeren, personen met een handicap en mensen in kwetsbare situaties, alsmede de gendergelijkheid, de empowerment van vrouwen en meisjes, en de intergenerationele solidariteit dienen te eerbiedigen, te bevorderen en in acht te nemen en BENADRUKT dat publieke en inclusieve participatie, betrokkenheid en toegang tot informatie, ook voor het maatschappelijk middenveld en verschillende belanghebbenden, van cruciaal belang zijn voor het bevorderen van sociale rechtvaardigheid, billijkheid en inclusiviteit in de mondiale transitie naar klimaat-neutraliteit. HERHAALT dat de EU zich blijft inzetten voor deze waarden. ERKENT in dit verband het werk van de speciale rapporteur voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten in de context van klimaatverandering.
11. ONDERSTREEPT dat, zoals blijkt uit de IPCC-rapporten, de NDC's en de actualiseringen en uitvoering ervan nog steeds zeer ontoereikend zijn om de 1,5 °C-doelstelling binnen bereik te houden, en BENADRUKT met grote bezorgdheid dat de mondiale ambitie aanzienlijk moet toenemen in overeenstemming met de Overeenkomst van Parijs.
12. HERINNERT ERAAN dat er bij alle partijen op is aangedrongen de doelstellingen voor 2030 in hun NDC's te herzien en te versterken, en hun langetermijnontwikkelingsstrategieën voor lage broeikasgasemissies zo nodig te publiceren of bij te werken om ze ruim vóór de COP28 in overeenstemming te brengen met de temperatuurdoelstelling van de Overeenkomst van Parijs. Deze moeten alle broeikasgassen en sectoren omvatten en worden geschraagd door concrete beleidslijnen en maatregelen om ze uit te voeren.

13. ERKENT in dit verband dat alle grote economieën een cruciale rol spelen bij het beperken van de stijging van de temperatuur op aarde in dit kritieke decennium en in de daaropvolgende decennia, en ONDERSTREEPT dat alle grote economieën de ambitie van hun NDC sinds de goedkeuring van de Overeenkomst van Parijs aanzienlijk hadden moeten verhogen, dat hun broeikasgasemissies al een piek hadden moeten bereiken of uiterlijk in 2025 een piek zullen bereiken, en dat absolute reductiedoelen voor de hele economie en voor alle broeikasgassen in hun NDC hadden moeten zijn opgenomen. BENADRUKT tevens dat grote economieën hun langetermijnstrategieën hadden moeten presenteren of actualiseren, met inbegrip van een doelstelling om zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 klimaatneutraliteit te bereiken, in overeenstemming met hun geactualiseerde NDC's en teneinde de 1,5 °C-doelstelling binnen bereik te houden.
14. ONDERSTREEPT dat voor de transitie naar een klimaatneutrale economie in overeenstemming met de 1,5 °C-doelstelling fossiele brandstoffen zonder emissiereductie en een piek in het verbruik ervan al in dit decennium wereldwijd moeten worden uitgefaseerd om de nodige mitigatie te bewerkstelligen, zoals aangegeven door de IPCC. BENADRUKT in dit verband dat het belangrijk is dat de energiesector ruim vóór 2050 grotendeels vrij is van fossiele brandstoffen zonder emissiereductie, en dat ernaar wordt gestreefd in de jaren 2030 een volledig of grotendeels koolstofarm wereldwijd elektriciteitssysteem tot stand te brengen, waarbij er geen ruimte wordt gelaten voor nieuwe elektriciteitsproductie uit steenkool, aangezien er in de energiesector reeds op grote schaal kosteneffectieve emissievrije maatregelen beschikbaar zijn, die tal van voordelen opleveren, onder meer voor duurzame ontwikkeling, de volksgezondheid en de luchtkwaliteit, het scheppen van banen en de energiezekerheid. BEKLEMT OONT voorts dat emissiereductietechnologieën die het milieu niet ernstig schaden, op beperkte schaal bestaan en moeten worden gebruikt om emissies te verminderen, voornamelijk in sectoren waarin dat moeilijk is, en dat verwijderingstechnologieën moeten bijdragen aan negatieve emissies wereldwijd, en BENADRUKT dat deze technologieën niet mogen worden gebruikt om klimaatactie uit te stellen in sectoren waarin haalbare, doeltreffende en kostenefficiënte alternatieven voor mitigatie beschikbaar zijn, in het bijzonder in dit kritieke decennium. DRINGT AAN op een zo spoedig mogelijke afschaffing van subsidies voor fossiele brandstoffen die niet gericht zijn op het bestrijden van energiearmoede of op een rechtvaardige transitie.

15. MOEDIGT ERTOE AAN overeenstemming te bereiken over mondiale doelen en streefcijfers voor 2030, die verenigbaar zijn met de 1,5 °C-doelstelling, zodat de energie-efficiëntie snel kan worden opgedreven en de transitie naar hernieuwbare energie sneller verloopt. ROEPT derhalve OP tot wereldwijde actie om uiterlijk in 2030 de beschikbare capaciteit voor hernieuwbare energie te verdrievoudigen tot 11 TW en het tempo waarmee de verbeteringen op het gebied van de energie-efficiëntie worden doorgevoerd te verdubbelen met inachtneming van de nationale energiemix van elk land. Deze streefcijfers moeten hand in hand gaan met energiebesparingen en de uitfasering van de energieproductie uit en het verbruik van fossiele brandstoffen zonder emissiereductie, die door de COP28 moeten worden goedgekeurd, en dit moet in samenwerking met ontwikkelingslanden gebeuren, onder meer door capaciteitsopbouw en technische en financiële bijstand uit alle bronnen, om de uitdagingen aan te pakken en de voordelen van de transitie, onder meer op het gebied van toegang tot energie en veiligheid, veilig te stellen.
16. ONDERSTREEPT de bevindingen van de IPCC in haar 6e evaluatiecyclus dat de noodzakelijke energiegerelateerde mitigatiemaatregelen vergezeld moeten gaan van materiaalgerelateerde maatregelen, zoals materiaalefficiëntie en een circulaire economie.
17. IS INGENOMEN MET de overeenstemming over de essentiële elementen van het noodzakelijke wetgevingskader dat via het Fit for 55-pakket is voorgesteld en dat de Europese Unie in staat zal stellen haar NDC uit te voeren en haar netto-broeikasgasemissies tussen nu en 2030 met ten minste 55 % te verminderen ten opzichte van het niveau van 1990, om vervolgens ten laatste in 2050 klimaatneutraliteit te bereiken en daarna naar negatieve emissies te streven. MERKT OP dat volgens de ramingen van de Commissie de EU en haar lidstaten bij volledige uitvoering van het "Fit for 55"-wetgevingskader de doelstelling van de EU om de broeikasgasemissies in de EU tussen nu en 2030 met ten minste 55 % netto te verminderen ten opzichte van 1990, zouden kunnen overtreffen.
18. IS INGENOMEN MET de indiening bij het UNFCCC van een actualisering van de NDC van de Europese Unie en haar lidstaten waarin de essentiële elementen van Fit for 55 worden weergegeven door middel van duidelijke, transparante en begrijpelijke informatie, in overeenstemming met de besluiten die tijdens de COP26 en de COP27 zijn genomen om dit decennium dringend actie te ondernemen.

19. GEEFT TE KENNEN dat de EU haar volgende klimaatdoelstelling zal vaststellen, in overeenstemming met de Europese klimaatwet. HERINNERT ERAAN dat de Europese Commissie daartoe uiterlijk zes maanden na de eerste algemene inventarisatie in voorkomend geval een wetgevingsvoorstel indient op basis van een gedetailleerde effectbeoordeling.
20. ERKENT dat het voor alle partijen steeds belangrijker wordt hun aanpassingsvermogen te verbeteren, hun veerkracht op te bouwen en hun kwetsbaarheid voor klimaatverandering te verminderen, en ONDERSTREEPT de centrale rol van holistische, inclusieve en doeltreffend uitgevoerde nationale adaptatiestrategieën en -plannen.
21. ONDERSTREEPT de toenemende inspanningen van de EU en haar lidstaten om de risico's van de klimaatverandering, zowel in de Unie als daarbuiten, te voorkomen, zoals blijkt uit de formulering en uitvoering van adaptatiestrategieën en -plannen van alle lidstaten, door adaptatie te integreren in het relevante sectorale beleid van de EU en de Europese missie inzake aanpassing en de uitvoering van de adaptatiestrategie van de EU te versterken. ZIET UIT naar de Europese klimaatrisicobeoordeling (EUCRA) ter ondersteuning van de vaststelling van adaptatiegerelateerde beleidsprioriteiten in Europa en beleidsontwikkeling in klimaatgevoelige sectoren.
22. WIJST nogmaals OP het belang van de internationale dimensie in de adaptatiestrategie van de EU, waarbij de nadruk wordt gelegd op de steun van de EU voor internationale klimaatbestendigheid en -paraatheid, de ontwikkeling van beleid en stimulansen ter bevordering van klimaatbestendige investeringen, en gerichte steun aan partnerlanden, met name voor activiteiten ter ondersteuning van de uitvoering van de verschillende fasen van het adaptatiebeleid (risicobeoordeling, planning, uitvoering, monitoring, evaluatie en leren).
23. ROEPT alle partijen OP zich meer in te spannen om klimaatadaptatie en -bestendigheid te integreren in relevante en bestaande beleidsmaatregelen, programma's en activiteiten, binnen alle relevante sectoren, aangezien deze inspanningen van cruciaal belang zijn om de toenemende dreiging van de klimaatverandering het hoofd te bieden.

24. BENADRUKT dat het van essentieel belang is de gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging binnen de 1,5 °C te houden om toekomstige verliezen en schade door de negatieve gevolgen van de klimaatverandering te voorkomen, tot een minimum te beperken en aan te pakken.
25. BENADRUKT dat geen enkel responsmiddel zal volstaan om verlies en schade door de negatieve gevolgen van de klimaatverandering te voorkomen, tot een minimum te beperken en aan te pakken. ONDERKENT in dit verband dat veel landen, instellingen en belanghebbenden reeds betrokken zijn bij de financiering van een brede waaier aan oplossingen om verlies en schade tegen te gaan. ERKENT dat de bestaande financieringsregelingen moeten worden versterkt om krachtiger te kunnen reageren op verlies en schade door de negatieve gevolgen van de klimaatverandering en om bestaande prioritaire lacunes aan te pakken via maatregelen en ondersteuning als reactie op verlies en schade. NEEMT in dit verband NOTA VAN onder meer het potentieel van de multilaterale ontwikkelingsbanken en de internationale financiële instellingen, waaronder de Wereldbankgroep, het Internationaal Monetair Fonds en de Europese Investeringsbank, om bij te dragen aan financieringsregelingen als reactie op verlies en schade.
26. HERHAALT de krachtige steun van de EU voor de oproep van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties om in de komende vijf jaar een universele dekking van levensreddende systemen voor vroegtijdige waarschuwing tot stand te brengen via het initiatief inzake klimaatrisico's en vroegtijdige waarschuwingssystemen (Climate Risk and Early Warning Systems Initiative – CREWS) en de financieringsfaciliteit voor systematische observaties (Systematic Observations Financing Facility – SOFF), alsook via het Global Shield against Climate Risks van de V20/G7, om kwetsbare mensen en landen beter te beschermen door aanzienlijk meer en beter vooraf geregelde financiering tegen rampen te verstrekken en te faciliteren. VERBINDT ZICH ERTOE deze inspanningen te ondersteunen, onder meer door de financiering en verzekering van klimaat- en rampenrisico's op te schalen en de mondiale klimaat- en rampenrisicofinancierings- en verzekeringsarchitectuur systematisch, coherent en duurzaam te maken.
27. ZIET UIT NAAR de bespreking van zijn conclusies over klimaatfinanciering in zijn zitting van 17 oktober 2023.

28. BEVESTIGT dat de EU en haar lidstaten vastbesloten zijn om tussen nu en 2025 de collectieve doelstelling te verwezenlijken om 100 miljard USD vrij te maken voor klimaatfinanciering in het kader van zinvolle mitigatiemaatregelen en transparantie bij de uitvoering, VERWACHT dat deze doelstelling in 2023 zal worden verwezenlijkt, en DRINGT ER bij alle andere betrokken landen OP AAN hun inspanningen in dit verband op te voeren. VERZOEKT alle partners, uit alle regio's, die hiertoe in staat zijn, met inbegrip van overheden, internationale financiële instellingen, entiteiten van de Verenigde Naties en intergouvernementele organisaties en andere bilaterale en multilaterale instellingen, waaronder niet-gouvernementele organisaties en particuliere bronnen, meer en aanvullende steun te verlenen voor klimaatactie, onder meer als reactie op verlies en schade, en nieuwe en innovatieve financieringsbronnen in kaart te brengen, onder meer uit de sector van fossiele brandstoffen, om de meest kwetsbare landen te ondersteunen bij het beperken van de klimaatverandering en het opbouwen van weerbaarheid tegen de gevolgen ervan.
29. IS INGENOMEN MET het resultaat van de top voor een nieuw mondiaal financieringspact, dat zal bijdragen tot de actualisering van het internationale financieringsstelsel en extra financiële middelen zal mobiliseren om armoede te bestrijden en de mondiale uitdagingen op het gebied van klimaat en biodiversiteit beter aan te pakken. NEEMT NOTA VAN het resultaat van de conferentie voor de aanvulling van het Groen Klimaatfonds.

RESULTATEN BEHALEN IN DUBAI

30. ONDERSTREEPT het belang van het succesvol afronden van de eerste algemene inventarisatie tijdens de COP28 in Dubai, als ruggengraat van de ambitiecyclus van de Overeenkomst van Parijs, met ambitieuze en toekomstgerichte resultaten die de trajecten en kansen concretiseren voor een klimaatbestendige en duurzame ontwikkeling die het doel van een temperatuurstijging van maximaal 1,5 °C binnen bereik houden, met inbegrip van concrete aanbevelingen voor versterkte, evenwichtige, onmiddellijke, transformatieve en ambitieuze maatregelen inzake mitigatie en adaptatie vóór en na 2030, in alle systemen, en voor het afstemmen van de mondiale financiële stromen op de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs. ROEPT er in dit verband toe OP tijdens de eerste algemene inventarisatie met resultaten te komen die de partijen en belanghebbenden die geen partij zijn concrete beleidssignalen geven waarmee actie op het terrein kan worden aangestuurd en de internationale samenwerking versterkt, en ROEPT alle partijen, met name de grote economieën, OP om langetermijnstrategieën uit te werken en bekend te maken, met inbegrip van een doelstelling om tussen nu en 2050 zo spoedig mogelijk klimaatneutraliteit te bereiken, en opeenvolgende verbeterde NDC's uit te werken en bekend te maken die in overeenstemming zijn met het doel om een temperatuurstijging van 1,5 °C binnen bereik te houden en emissiereductiedoelstellingen voor de hele economie voor alle broeikasgassen bevatten. DRINGT er bij het Comité op hoog niveau van de algemene inventarisatie op AAN te zorgen voor een politiek momentum voor een succesvol resultaat van de eerste algemene inventarisatie in de aanloop naar en tijdens de CMA5, en VERWELKOMT de resultaten van de klimaatop van de secretaris-generaal van de VN.
31. IS INGENOMEN MET de lancering van het mitigatiewerkprogramma (MWP) om de mitigatieambitie en -uitvoering in dit kritieke decennium dringend op te schalen, en met de selectie van een rechtvaardige energietransitie als jaarthema. DRINGT erop AAN dat in het MWP goede praktijken worden verzameld en uitvoerbare oplossingen worden aangereikt die alle partijen in staat stellen de emissies van de energiesector te verminderen, aangezien deze sector het grootste potentieel voor emissiereductie biedt en kosten-effectieve maatregelen biedt, en daarom het best in staat is bij te dragen tot meer ambitie en uitvoering in dit kritieke decennium. DRINGT erop AAN dat de jaarlijkse ministeriële rondetafelconferentie op hoog niveau over de ambitie vóór 2030 deze oplossingen in overweging neemt om een politieke impuls te geven aan de uitvoering ervan op nationaal niveau, en om rekening te houden met de NDC's teneinde de mondiale ambitie te verhogen, en ROEPT alle partijen OP om tijdens de COP28 een significant en ambitieus besluit over het MWP te nemen.

32. IS INGENOMEN MET de vaststelling van het werkprogramma voor een rechtvaardige transitie over trajecten om de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs te verwezenlijken, en VERBINDT ZICH ERTOE constructief samen te werken met de partijen om tot een besluit te komen over de reikwijdte en de opzet ervan, dat vervolgens door de CMA5 zal worden bestudeerd en aangenomen. DRINGT AAN op een op de mens gericht werkprogramma, waarbij niemand wordt achtergelaten, en dat een ruimte creëert waar alle partijen en belanghebbenden die geen partij zijn, kunnen samenwerken, informatie over een rechtvaardige transitie kunnen verstrekken en verkrijgen, zodat zij beter in staat zijn om een rechtvaardige transitie in eigen land uit te voeren op basis van een zinvolle en doeltreffende sociale dialoog en inclusieve participatie van iedereen.
33. IS INGENOMEN MET de verrijkende dialoog in het kader van het werkprogramma van Glasgow-Sharm El-Sheikh over de mondiale adaptatiedoelstelling, die het gemakkelijker heeft gemaakt verschillende visies uit te wisselen en te leren over beste praktijken en ervaringen die als inspiratiebron kunnen dienen voor het vaststellen van gedeelde prioriteiten voor wereldwijde actie ter ondersteuning van de vooruitgang bij de uitvoering en verwezenlijking van de mondiale adaptatiedoelstelling. BENADRUKT dat moet worden gezorgd voor inclusieve, lokaal gedragen en participatieve processen en dat de armsten en meest kwetsbaren moeten worden beschermd tegen klimaatverandering, en HERHAALT dat de EU vastbesloten is constructief te streven naar een akkoord tijdens de COP28, teneinde een doeltreffend kader te bieden ter versterking – met uitvoerbare doelstellingen – van de adaptatiebeleidscyclus, als leidraad voor het verwezenlijken van de mondiale adaptatiedoelstelling en de evaluatie van de algehele vooruitgang die is geboekt om deze te bereiken.
34. HERINNERT ERAAN dat het klimaatpact van Glasgow de partijen die ontwikkelde landen zijn ertoe oproept om de collectieve verstrekking van klimaatadaptatiefinanciering aan ontwikkelingslanden tussen nu en 2025 ten minste te verdubbelen ten opzichte van 2019, met het oog op het bereiken van een evenwicht tussen mitigatie en adaptatie bij de verstrekking van opgeschaalde financiële middelen. WIJST OP de toezegging van de EU om een voortrekkersrol te spelen in de collectieve inspanningen om het verstrekken en mobiliseren van adaptatiefinanciering op te schalen, en daarbij bijzondere aandacht te schenken aan arme en kwetsbare landen en gemeenschappen, met name de MOL's en kleine eilandstaten in ontwikkeling.

35. BEVESTIGT NOGMAALS dat de EU zich blijft inzetten voor de zo spoedig mogelijke uitrol van het netwerk van Santiago voor het voorkomen, beperken en aanpakken van verlies en schade door de negatieve gevolgen van de klimaatverandering, waarbij de CMA5 een gastentiteit voor het secretariaat van het netwerk alsook een adviesraad kiest, teneinde de wereldwijde coördinatie verder te versterken en als katalysator te fungeren voor vraaggestuurde technische bijstand van relevante organisaties, organen, netwerken en deskundigen voor de uitvoering van relevante benaderingen in ontwikkelingslanden die bijzonder kwetsbaar zijn voor de negatieve gevolgen van de klimaatverandering.
36. IS INGENOMEN MET de werkzaamheden van het secretariaat van het UNFCCC en het Overgangscomité met betrekking tot de operationalisering van de nieuwe financieringsregelingen, met inbegrip van een fonds, als reactie op verlies en schade door de negatieve gevolgen van de klimaatverandering, alsook om de steun uit bestaande financieringsregelingen te maximaliseren. ZIET UIT naar de bespreking van de aanbevelingen van het Overgangscomité verlies en schade tijdens de COP28. HERHAALT zijn toezegging om het COP27-besluit over nieuwe financieringsregelingen, met inbegrip van een fonds, operationeel te maken om ontwikkelingslanden te helpen die bijzonder kwetsbaar zijn voor de negatieve gevolgen van de klimaatverandering. ONDERSTREEPT dat bij de beoordeling van klimatrisico's en -kwetsbaarheden verder moet worden gekeken dan traditionele indicatoren, en ZIET UIT naar de voortzetting van de dialoog van Glasgow tussen de partijen, relevante organisaties en belanghebbenden. ONDERSTREEPT dat de nieuwe financieringsregelingen, met inbegrip van een fonds, gebaseerd moeten zijn op de vastgestelde prioritaire lacunes in het bestaande financiële landschap binnen en buiten het UNFCCC en de Overeenkomst van Parijs, gericht moeten zijn op ontwikkelingslanden die bijzonder kwetsbaar zijn voor de negatieve gevolgen van de klimaatverandering, gebaseerd moeten zijn op een brede basis van contribuanten, en ook rekening moeten houden met coördinatie, samenhang en complementariteit met de bestaande financieringsregelingen.

37. ZIET UIT naar verdere beraadslagingen over een nieuwe collectieve kwantitatieve doelstelling voor klimaatfinanciering in de context van zinvolle mitigatiemaatregelen en transparantie bij de uitvoering die, terwijl terdege rekening wordt gehouden met de behoeften en prioriteiten van ontwikkelingslanden, als een wereldwijde inspanning uit een breed scala aan zowel publieke als particuliere bronnen bijdraagt tot de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs, onder meer in het kader van het in overeenstemming brengen van alle geldstromen met een traject naar lage broeikasgasemissies en klimaatbestendige ontwikkeling. MOEDIGT ten zeerste AAN dat in de komende technische dialogen met deskundigen en tijdens de ministeriële dialoog op hoog niveau tijdens de COP28 besprekingen worden houden over de uitbreiding van de bijdragebasis voor de nieuwe collectieve gekwantificeerde doelstelling, die het dynamische karakter van de vermogens weerspiegelt. ROEPT alle partijen bij de Overeenkomst van Parijs die daartoe in staat zijn OP een bijdrage te leveren aan deze wereldwijde inspanning.
38. IS INGENOMEN MET de dialoog in Sharm el-Sheikh die strekt tot gedachtewisselingen over en meer inzicht in de werkingssfeer van artikel 2, lid 1, punt c), van de Overeenkomst van Parijs en de complementariteit ervan met artikel 9. HERHAALT dat de uitvoering van acties ter verwezenlijking van het in artikel 2, lid 1, punt c), genoemde doel klimaatfinanciering aan ontwikkelingslanden noch de daarmee verband houdende verbintenissen van de ontwikkelde landen zal vervangen. MOEDIGT de particuliere sector en andere belangrijke belanghebbenden AAN hun actie op te voeren en deel te nemen aan deze discussie, teneinde oplossingen te vinden om belemmeringen bij het mobiliseren van particuliere financiering voor klimaatactie aan te pakken. ZIET UIT naar de resultaten van de twee workshops in 2023 en het bijbehorende verslag aan de CMA5 over de beraadslagingen van deze workshops, en ZIET UIT naar de vaststelling van een nieuw specifiek agendapunt tijdens de COP28 om de besprekingen te structureren en vooruit te helpen met het gedeelde inzicht in de wijze waarop de doelstelling kan worden verwezenlijkt om geldstromen in overeenstemming te brengen met een traject naar lage broeikasgasemissies en klimaatbestendige ontwikkeling als cruciale factor om financiering op grote schaal te mobiliseren. ONDERSTREEPT in deze context het werk van de Coalitie van ministers van Financiën voor klimaatactie.

39. ERKENT, hoewel de nadruk moet blijven liggen op het binnenlands verminderen van emissies en het verhogen van de verwijderingen van broeikasgassen, het potentieel van artikel 6 voor het faciliteren van de verdere ambitie om de kloof met een opwarming van de aarde die beperkt blijft tot 1,5 °C, te dichten en om de betrokkenheid van de particuliere sector bij en het mobiliseren van financiële en niet-financiële middelen voor klimaatactie te bevorderen, met inachtneming van milieu- en sociale waarborgen, de eerbiediging van de mensenrechten en de bescherming tegen klimaatrisico's. ONDERSTREEPT dat er absoluut voor gezorgd moet worden dat het gebruik van artikel 6 bijdraagt aan de langetermijndoelstellingen van de Overeenkomst van Parijs, ambitie aanmoedigt, biodiversiteit beschermt, natuurlijke putten beschermt, transformatieve investeringen en duurzame ontwikkeling ondersteunt en de milieu-integriteit waarborgt, met eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van inheemse volkeren, in de zin van de VN-Verklaring over de rechten van inheemse volken. BENADRUKT dat het belangrijk is de mechanismen van artikel 6 nauw af te stemmen op de NDC van de gastpartijen, hun langetermijnstrategie en de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs, met inachtneming van de bijdragen van het gastland en met ruimte voor meer ambitie door mitigatievoordelen te delen en afhankelijkheid van niet-duurzame emissieniveaus te voorkomen, transparantie en additionaliteit te waarborgen, non-permanentie aan te pakken en dubbeltellingen tussen deelnemers uit hoofde van artikel 6 te vermijden, en door robuuste en transparante meet-, rapportage- en verificatieprocessen in alle sectoren te verbeteren. ONDERSTREEPT dat het belangrijk is te zorgen voor een robuuste, volledige en transparante infrastructuur en rapportage, zodat eenheden vanaf hun uitgifte tot en met hun annulering op gecentraliseerde wijze kunnen worden gevolgd. ONDERSTREEPT het belang van capaciteitsopbouw voor ontwikkelingslanden met het oog op een strikte uitvoering van marktgebaseerde activiteiten in het kader van de Overeenkomst van Parijs. IS INGENOMEN MET de oproep tot een op de Overeenkomst van Parijs afgestemde koolstofmarkt, die tijdens de top voor een nieuw mondiaal financieringspact is gelanceerd.

40. IS VASTBESLOTEN met alle partijen samen te werken om:

- de uitvoering van het versterkte transparantiekader te blijven bevorderen;
- door te gaan met het bevorderen van een inclusieve discussie over de toekomst van het UNFCCC, met bijzondere aandacht voor het stroomlijnen van de agenda's en een efficiënter proces, waarbij inclusiviteit wordt gewaarborgd en meer ruimte wordt geboden en de digitale deelname binnen het UNFCCC-proces wordt vergemakkelijkt om de ambitie te vergroten en de uitvoering ervan te versterken;
- vooruitgang te boeken bij de ambitieuze uitvoering van het werkprogramma van Glasgow voor actie voor klimaatempowerment en het bijbehorende actieplan;
- aandacht te besteden aan de genderdimensie om het volledige potentieel van het klimaatbeleid te benutten en brede acties ter verwezenlijking van gendergelijkheid te ondersteunen, onder meer door de verdere uitvoering van het uitgebreide werkprogramma van Lima inzake gender en het tweede genderactieplan;
- vorderingen te maken met de besprekingen in het kader van het nieuwe gezamenlijke werkprogramma van Sharm El-Sheikh over de uitvoering van klimaatactie in de landbouw en de voedselzekerheid, en een routekaart aan te nemen waarin de werkzaamheden tot COP31 worden geschetst (2026).

41. WIJST OP het belang van maatregelen, ook binnen het UNFCCC-proces, van belanghebbenden die geen partij zijn en MOEDIGT hen AAN zich te blijven inzetten voor de effectieve uitvoering van de Overeenkomst van Parijs en de uitvoering van de resultaten van de algemene inventarisatie, onder meer door middel van het mondiale klimaatactieplan. DRINGT AAN op dergelijke inspanningen om de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs te halen, onder meer door middel van transparante en robuuste toezeggingen inzake klimaatneutraliteit die verantwoordingsplicht mogelijk maken, geschraagd door geloofwaardige actieplannen, in overeenstemming met de aanbevelingen van de deskundigengroep van de secretaris-generaal van de VN voor toezeggingen van niet-overheidsentiteiten inzake klimaatneutraliteit.

42. GEEFT GEHOOR AAN de krachtige oproepen van het maatschappelijk middenveld, met name van jongeren, om ambitieuzere en snellere klimaatactie te ondernemen, rekening houdend met de intergenerationele billijkheid, en de noodzaak om een sociaal gunstige ecologische transitie tot stand te brengen waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van de burgers. ERKENT in dit verband het belang van inspraak en actieve betrokkenheid van het publiek, en van toegang tot informatie bij de planning en uitvoering van klimaatactie.
43. ERKENT dat lokale en regionale overheden het voortouw nemen bij het versnellen en verbreden van klimaatactie en tegelijkertijd de burgers daadwerkelijk betrekken bij het transformatieproces naar duurzame levensstijlen en consumptie- en productiepatronen, en BENADRUKT dat de lokale en regionale overheden meer moeten worden betrokken bij de uitvoering van NDC's, nationale adaptatieplannen (NAP's) en langetermijnstrategieën.
44. BENADRUKT het belang van initiatieven van meerdere belanghebbenden en toezeggingen door landen en particuliere entiteiten om de uitvoering van klimaatactie in alle sectoren te versnellen.

OVERIGE INTERNATIONALE ORGANISATIES EN PROCESSEN

45. ONDERSTREEPT dat de klimaatverandering en de biodiversiteitscrises, woestijnvorming, vervuiling, evenals bodemdegradatie en de achteruitgang van de waterkwaliteit en van de oceanen sterk onderling verweven en elkaar versterkende verschijnselen zijn, en BENADRUKT dat deze slechts met succes kunnen worden bestreden door een coherente benadering die wederzijds voordelige strategieën met sterke sociale en ecologische waarborgen omvat, waaronder op de natuur gebaseerde oplossingen als omschreven tijdens de 5e Milieuvergadering van de Verenigde Naties (UNEP/EA.5/Res.5). MOEDIGT de partijen AAN op de natuur gebaseerde oplossingen op te nemen in hun NDC's, langetermijnstrategieën en NAP's. ROEPT OP tot nauwere samenwerking en versterkte synergie tussen de verdragen van Rio en andere multilaterale milieuovereenkomsten, alsmede andere VN-initiatieven en internationale processen ter zake. BENADRUKT dat de verwevenheid tussen water en klimaat op een sterke en holistische manier moet worden aangepakt.

46. **BLIJFT ZICH KRACHTIG INZETTEN** voor het versterken van de synergie tussen het UNFCCC en het Verdrag van de VN inzake biologische diversiteit (VBD), met inbegrip van de aanpassing aan en ondersteuning van de uitvoering van het mondiaal biodiversiteitskader van Kunming-Montreal dat tijdens COP15.2 van december 2022 in Montreal is aangenomen, en in het bijzonder doelstelling 8 daarvan, en het VN-decennium van het ecosysteemherstel, en voor het verder bevorderen van maatregelen voor de wederzijdse versterking van de nevenvoordelen voor klimaatmitigatie en -adaptatie en het stoppen en terugdraaien van biodiversiteitsverlies. **IS INGENOMEN MET** de samenwerking tussen de IPCC en het intergouvernementeel platform voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten tijdens de zevende beoordelingsperiode, zoals gevraagd in IPBES-10. **HERINNERT AAN** de verklaring van de leiders in Glasgow over bossen en landgebruik, met als doel bosverlies en landdegradatie tussen nu en 2030 te stoppen en terug te draaien.
47. **BLIJFT OOK VASTBESLOTEN** om de synergie te versterken tussen het UNFCCC en het Verdrag van de Verenigde Naties ter bestrijding van woestijnvorming, door middel van initiatieven zoals de internationale alliantie voor veerkracht bij droogte, het VN-Bossenforum, het kader van Sendai voor rampenrisicovermindering, de actieagenda van Addis Abeba en de verwezenlijkingen van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en de duurzameontwikkelingsdoelen. **IS INGENOMEN MET** de conclusies van de voorzitter van de Algemene Vergadering van de VN over de waterconferentie van 2023, en **DRINGT erop AAN** deze spoedig uit te voeren, en erkent de centrale rol van water in de agenda voor duurzame ontwikkeling, waarin water wordt aangemerkt als een belangrijke kans om klimaatmitigatie en -adaptatie te verwezenlijken. **IS TEVENS INGENOMEN MET** de resolutie van de AVVN naar aanleiding van de VN-waterconferentie 2023, waarin het politieke momentum van de conferentie wordt benut en de weg wordt vrijgemaakt om de toekomst van wateractie in de VN vorm te geven. **HERINNERT** in dit verband **AAN** de conclusies van de Raad van de EU over water in het externe optreden van de EU en de conclusies van de Europese Raad, waarin wordt erkend dat er op EU- en mondiaal niveau meer maatregelen moeten worden genomen op het gebied van water en het belang van een strategische aanpak van waterzekerheid wordt onderstreept.

48. **BLIJFT VASTBESLOTEN** erop te wijzen dat duurzaam ocean- en waterbeheer en gezonde watergerelateerde ecosystemen een fundamentele rol spelen in de algehele klimaatbestendigheid en dat het belangrijk is te werken conform het Decennium van Oceaanwetenschappen voor Duurzame Ontwikkeling (2021-2030) van de VN en het VN-decennium voor actie inzake water 2018-2028. **IS** derhalve **INGENOMEN MET** de aanneming, in het kader van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee, van de overeenkomst inzake de instandhouding en het duurzame gebruik van mariene biologische diversiteit in gebieden voorbij de grenzen van de nationale rechtsmacht, en **ROEPT OP** tot spoedige ratificatie en inwerkingtreding ervan en tot dringende maatregelen ter bescherming van de oceanen en het water, met name ter ondersteuning van de onderhandelingen over de ontwikkeling van een internationaal juridisch bindend instrument inzake verontreiniging door kunststoffen, met inbegrip van het mariene milieu, en **BENADRUKT** dat er concrete resultaten moeten worden geboekt met betrekking tot de SDG's op het gebied van klimaat, oceanen en water.
49. **HERINNERT ERAAN** dat in het AR6 WGIII-verslag van de IPCC de internationale luchtvaart en scheepvaart worden genoemd als sectoren waarin meer maatregelen nodig zijn om de emissies terug te brengen. **IS** **INGENOMEN MET** de vooruitgang die de Internationale Maritieme Organisatie (IMO) heeft geboekt in haar herziene broeikasgasstrategie, die een grotere gemeenschappelijke ambitie omvat om net voor 2050 klimaatneutraliteit van de internationale scheepvaart te bereiken, met indicatieve ijkpunten voor 2030 en 2040, en die ervoor zorgt dat tussen nu en 2030 alternatieve brandstoffen met lage of een nulmissie in gebruik worden genomen. **MOEDIGT** de IMO **AAN** haar werkzaamheden voort te zetten om tussen nu en midden 2025 maatregelen te ontwikkelen en goed te keuren met een norm voor de geleidelijke vermindering van de broeikasgas-intensiteit van scheepsbrandstoffen, en een prijsmechanisme voor broeikasgasemissies in de zeevaart. **VERZOEKT** de ICAO-lidstaten uiterlijk op de Algemene Vergadering van de ICAO in 2025 overeenstemming te bereiken over een aanzienlijke verhoging van het Corsia-ambitieniveau, in overeenstemming met de verwezenlijking van haar ambitieuze langetermijndoelstelling en de verwezenlijking van de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs.

50. ERKENT de cruciale rol van oceanen, hun functie als "blauwe koolstofput" en de cruciale noodzaak om terrestrische ecosystemen, met inbegrip van bossen, alsook ecosystemen voor binnenwateren en kustwateren te beschermen, in stand te houden en te herstellen, bij de mitigatie van, de adaptatie aan en de opbouw van weerbaarheid tegen de gevolgen van de klimaatverandering. IS INGENOMEN MET de jaarlijkse dialoog over oceanen en klimaatverandering in het kader van het UNFCCC.
-